

پایایی و روایی پرسشنامه‌های رضایت زناشویی کانزاس و اینریچ کوتاه شده به زبان فارسی

علیرضا عرب علیدوستی^۱، نوذرنخعی^۲، نرگس خانجانی^۳

چکیده

مقدمه: سنجش رضایت زناشویی با بهره جستن از ابزارهای روا و پایا با توجه به نرخ رو به رشد طلاق در ایران از اهمیت زیادی برخوردار است. پرسشنامه‌های کانزاس و اینریچ در جوامع غربی از روایی و پایایی قابل قبولی در سنجش رضایت از زندگی زناشویی برخوردار هستند. این مطالعه با هدف ارزیابی خصوصیات روان سنجی این دو پرسشنامه انجام شد.

روش‌ها: این مطالعه به صورت مقطعی بر روی ۱۰۰ زن و مرد مراجعه کننده به مراکز مشاوره قبل از طلاق و ۲۰۰ نفر از عموم جامعه انجام شد. پرسشنامه کوتاه اینریچ دارای ۱۰ سؤال رضایت سنجی و پرسشنامه کانزاس نیز با سه سؤال مورد ارزیابی قرار گرفتند. برای محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ و روش همبستگی گویه - مقیاس استفاده شد. برای سنجش روایی سازه پرسشنامه از سه روش روایی همگرا و روش مقایسه بین گروه‌های شناخته شده و نیز روایی عاملی استفاده شد.

نتایج: ضریب آلفای کرونباخ دو پرسشنامه اینریچ و کانزاس به ترتیب ۰/۷۴ و ۰/۹۸ به دست آمد. پرسشنامه اینریچ دو عامل و پرسشنامه کانزاس یک عامل به دست داد. برای هر دو پرسشنامه به طور معنی داری نمره رضایت از زندگی زناشویی در گروه متقاضی طلاق کمتر از گروه جمعیت عمومی بود ($P < ۰/۰۰۱$). ضریب همبستگی بین هر یک از دو پرسشنامه کوتاه اینریچ و کانزاس با پرسشنامه ۴۷ سؤالی اینریچ به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۳۲ به دست آمد.

بحث و نتیجه‌گیری: نسخه فارسی هر دو پرسشنامه‌های رضایت زناشویی کانزاس و اینریچ کوتاه شده EMS و KMSS از روایی و پایایی مطلوب برخوردار بودند.

واژگان کلیدی: پرسشنامه، رضایت زناشویی، روایی، پایایی، ایران

مقدمه

خانواده همیشه یکی از مهم‌ترین بخش‌های جامعه در طول تاریخ در تمام کشورها بوده است و حفظ خانواده عامل مهم در پیشرفت و ثبات جامعه است (۱). در اکثر جوامع چه غربی چه شرقی اکثر افراد ازدواج می‌کنند (۲). انگیزه‌های متفاوتی سبب ازدواج می‌شود، از آن جمله می‌توان به نیاز جنسی، دوستی، عشق، حمایت‌های عاطفی و اجتماعی اشاره نمود

(۲). اگر چه افراد به دلایل مختلفی ازدواج می‌کنند، ولی اکثر آنان خواستار یک زندگی خوب و بدون تعارض هستند. به عبارت دیگر زوجین در پی کسب رضایت زناشویی هستند که به دست آوردن این رضایت کار آسانی نیست. اخیراً با افزایش بی‌سابقه‌ای در تعداد طلاق در ایران مواجه هستیم آن هم در کشوری که سنت‌های پر مایه مذهبی و الزامات قانونی تا حد زیادی بر ازدواج‌های زود هنگام و

۱- پزشک عمومی، معاونت بهداشتی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

۲- استاد، مرکز تحقیقات علوم اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

۳- دانشیار، مرکز تحقیقات بیماری‌های مغز و اعصاب، بیمارستان شفاء، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

Email: nakhaeen@kmu.ac.ir

نویسنده‌ی مسئول: نوذرنخعی

تلفن و فاکس: ۰۳۴-۳۱۲۱۵۷۴۰

آدرس: کرمان، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، دانشکده پزشکی، گروه پزشکی اجتماعی

طولانی مدت حکم می‌کند (۳).

در زمان معاصر، عوارض و تبعات طلاق و نتایج نامطلوب و آسیب اجتماعی برخواسته از آن گسترده تر و پیچیده‌تر شده است (۴). در سال‌های اخیر بی‌ثباتی زوجی و طلاق رو به افزایش بوده است. به طوری که در حال حاضر ایران یکی از کشورهای با میزان بالای طلاق به حساب می‌آید (۴). در سال ۲۰۱۱ میزان طلاق در ایران بیشتر از میزان طلاق در اسپانیا، ایرلند و ایتالیا و تقریباً معادل با میانگین آمار طلاق در کشورهای غربی بوده است (۴).

زندگی زناشویی باید به منزله رابطه رضایت‌بخش برای همسران باشد که بتوانند نیازهای عاطفی و روانی خود را در آن تأمین کرده و هر یک از زوجین بتوانند علاوه بر داشتن امنیت روانی، نیازهای جنسی خود را نیز در یک فضای صمیمانه برآورده سازند (۵).

یکی از ارکان مهم در مطالعات پیرامون ازدواج و طلاق، سنجش رضایتمندی زناشویی است که لازمه آن دسترسی به ابزارهای معتبر است. یکی از پرسشنامه‌های پرکاربرد در زمینه سنجش رضایت زناشویی پرسشنامه ENRICH (The Evaluation and Nurturing Relationship Issues, Communication and Happiness questionnaire) می‌باشد (۶). این پرسشنامه حدود ۳۰ سال قبل به دنیای علم معرفی شد و دارای ۱۲۵ سؤال می‌باشد (۶). نسخه به کار رفته در مطالعات ایران دارای ۴۷ سؤال است که برگرفته از پرسشنامه اینریچ ۱۲۵ سؤالی است و در مطالعات زیادی در ایران مورد استفاده قرار گرفته است (۷). پرسشنامه اصلی اینریچ که دارای ۱۲۵ سؤال است، از ۱۲ مقیاس (از قبیل رضایت زناشویی، ارتباطات، گرایش مذهبی، ارتباطات جنسی و ...) تشکیل شده است که مبدعین

پرسشنامه به منظور خلاصه‌سازی آن تنها دو حیطه آن را در قالب ۱۵ سؤال انتخاب و پس از تأیید روایی و پایایی تحت عنوان پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ معرفی نمودند (۷). این پرسشنامه با نام EMS (ENRICH Marital Satisfaction Scale) حدود ۲۰ سال قبل توسط مبدعین پرسشنامه نسخه اصلی از نظر روایی و پایایی مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفت (۸). این پرسشنامه در واقع از دو زیر مقیاس ۱۰ و ۵ سؤالی تشکیل شده است. حیطه ۱۰ سؤالی روابط زناشویی در قالب ۱۰ سؤال که هر یک از سؤالات یکی از حیطه‌های روابط زناشویی را اندازه‌گیری می‌کند (از قبیل مقوله ارتباطات و مقوله جنسی) و ۵ سؤال دیگر سؤالات انحرافی آرمان‌گرایانه را تشکیل می‌دهند (۸). اگرچه در حدود ۲۰ سال از معرفی نسخه ۱۵ سؤالی این پرسشنامه می‌گذرد، در ایران هنوز از نسخه ۴۷ سؤالی استفاده می‌شود.

پرسشنامه کانزاس KMSS (Kansas Marital Satisfaction Scale) نیز یک پرسشنامه ۳ سؤالی است که رضایت زناشویی را می‌سنجد (۹). نقاط قوت این پرسشنامه کم بودن تعداد سؤالات و مطلوب بودن معیارهای پایایی و روایی آن در مطالعات خارج از کشور است (۹). این پرسشنامه در تحقیقات داخل کشور مورد استفاده قرار گرفته است بدون آنکه روایی و پایایی آن در یک مطالعه مستقل ارزیابی شده باشد (۵). به هر شکل مطالعات متعددی در ایران با استفاده از پرسشنامه‌های کانزاس و اینریچ ۴۷ سؤالی انجام شده است، ولی هدف این بررسی‌ها سنجش رضایت زناشویی بوده است نه روانسنجی پرسشنامه‌ها (۱،۲،۵،۷).

با توجه به اهمیت استفاده از پرسشنامه‌های حتی المقدور کوتاه در اندازه‌گیری‌های رضایت زناشویی

و نبود شواهد متقن دال بر روایی و پایایی این دو پرسشنامه که تمامی مراحل روان‌سنجی را طی کرده باشند؛ این پژوهش با هدف سنجش پایایی و روایی این دو پرسشنامه انجام شد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه به صورت مقطعی بر روی ۳۰۰ زن و مرد در شهر رفسنجان انجام شد. به این ترتیب که ۱۰۰ نفر زن و مرد مراجعه کننده به مراکز مشاوره پیش از طلاق (۴ مرکز) در سطح شهر، این پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. نمونه‌گیری به شیوه متوالی و از مراجعین در ساعات صبح و عصر بود. شرط ورود به مطالعه خواست فرد بود و از همه افراد رضایت شفاهی آگاهانه اخذ می‌شد. نحوه کار این مراکز به این صورت است که زوجین متقاضی طلاق پس از مراجعه به مرکز به صورت خود معرف و یا معرفی از دادگستری و پذیرش اولیه جهت دریافت خدمات ارجاع داده می‌شوند. در جلسه اول، زوجین به صورت انفرادی در جلسات روانشناس و مددکار اجتماعی شرکت نموده و توجیه زوجین و مصاحبه با آنان از این طریق صورت می‌پذیرد. چنانچه پس از تشکیل حداقل ۲ جلسه مشترک تشخیص داده شد امکان سازش بین زوجین وجود نداشته و طلاق بهترین راه حل می‌باشد، زوجین باید برای تعیین وضعیت سرپرستی فرزندان، مشاوره حقوقی و حمایت‌های مورد نیاز پس از طلاق ارجاع داده شوند. پرسشنامه‌ها در جلسه اول یا دوم در اختیار افراد قرار می‌گرفت. علاوه بر آن ۲۰۰ نفر از جمعیت عمومی نیز وارد مطالعه شدند. برای انتخاب جمعیت عمومی از افراد متأهلی که بالای ۱۸ سال سن داشته و به آرایشگاه‌های زنانه و مردانه مراجعه می‌کردند، استفاده

شد. آرایشگاه مکانی با شرایط مناسب فیزیکی و بدون جنس مخالف می‌باشد و افراد با آرامش و بدون استرس به این مکان مراجعه می‌کنند و پاسخگویی به پرسشگر با شرایط مطلوبی انجام می‌شود. سعی شد به ازای هر مورد متقاضی طلاق از دو نفر با حدود سنی ± 5 سال جهت تکمیل پرسشنامه دعوت به عمل آید. جهت تکمیل پرسشنامه با توجه به حساس بودن سؤالات، سعی شد از سه راهکار به منظور فائق آمدن بر حساسیت سؤالات استفاده شود، اول بی‌نام بودن پرسشنامه و توضیح اولیه پیرامون محرمانه و غیر قابل ردگیری بودن آن، دوم انداختن پرسشنامه در یک جعبه در بسته با پارچه سفید و سوم قرار دادن سؤالات زمینه‌ای در انتها (۱۰). پرسشنامه اینریچ و کانزاس استفاده شده در این مطالعه به ترتیب در پیوست آمده است. پرسشنامه کوتاه اینریچ دارای ۱۰ سؤال رضایت‌سنجی است که با استفاده از مقیاس لیکرت به کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم به ترتیب کد ۵ تا ۱ داده می‌شود و لذا هر چه جمع نمرات بالاتر باشد، نشانه رضایت بیشتر از زندگی زناشویی است. در این پرسشنامه سؤالات ۲، ۵، ۸، ۹، ۱۲، ۱۴ کدگذاری معکوس می‌شوند و سؤالات ۱۳، ۹، ۶، ۴، ۱ سؤالات انحرافی آرمان‌گرایانه را تشکیل می‌دهند که به نوعی نمره نهایی را تعدیل کرده و به سمت پایین می‌آورند (۸). در استفاده از این پرسشنامه می‌توان یا از فرم ۱۰ سؤالی استفاده نمود و یا این که بر اساس فرمول پیشنهادی مبدعین ۵ سؤال انحرافی آرمان‌گرایانه نیز علاوه بر ده سؤال که قبلاً گفته شد، وارد پرسشنامه شود که این نحوه محاسبه مد نظر این پژوهش نبوده است.

پرسشنامه کانزاس نیز با مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت سنجیده شد و هر چه نمره مجموع بالاتر باشد، نشانه

رضایت بیشتر از زندگی زناشویی است. مبدعین این پرسشنامه معتقدند نمره ۱۷ یا بالاتر نشانه رضایت زناشویی است (۱۲).

نسخه‌های ترجمه شده به کار رفته در متون علمی از دو پرسشنامه توسط دو فرد مسلط به زبان انگلیسی با نسخه اصلی تطبیق داده شد و هر دو ترجمه بدون تغییر هم از نظر ادبی و هم قابلیت فهم مورد تأیید قرار گرفتند.

برای محاسبه پایایی از آلفای کرونباخ و همبستگی گویه-مقیاس استفاده شد. برای آزمون نمودن روایی سازه پرسشنامه از سه روش روایی همگرا (ضریب همبستگی این دو پرسشنامه با فرم ۴۷ سؤالی اینریچ که در ده‌ها تحقیق ایرانی از آن استفاده شده است) و

روش مقایسه بین گروه‌های شناخته شده (مقایسه نمره پرسشنامه بین جمعیت عمومی و جمعیت داوطلب طلاق) و نیز روایی عاملی (از طریق تحلیل عامل اکتشافی، فاکتورپذیری سؤالات) استفاده شد (۱۱). در تحلیل عاملی حجم نمونه ۳۰۰ نفر حد قابل قبول تلقی می‌شود (۱۱). سطح زیر منحنی ROC نیز برای اندازه‌گیری صحت پرسشنامه‌ها در تفکیک دو گروه متقاضی طلاق و جمعیت عمومی محاسبه شد. جهت مقایسه میانگین متغیرهای کمی بین دو گروه از آزمون تی مستقل و جهت مقایسه متغیرهای کیفی از آزمون مجذور کای استفاده شد. تحلیل‌های آماری توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ انجام شد.

پرسشنامه رضایت زناشویی (نسخه کوتاه اینریچ)

با سلام و تشکر از همکاری شما

این پرسشنامه شامل جملاتی درباره جنبه‌های مختلف زندگی شماست که ممکن است با آن موافق یا مخالف باشید. هر جمله را به دقت بخوانید و سپس میزان موافقت یا مخالفت خود را با علامت (*) مشخص کنید. توجه داشته باشید جواب صحیح یا غلط وجود ندارد.

عبارت	کاملاً موافقم	موافقم	نه موافق نه مخالف	مخالقم	کاملاً مخالفم
۱- از ویژگی‌های شخصیتی و عادات همسرم راضی نیستم.					
۲- از این که در زندگی مشترکمان مسؤولیت‌های خود را خوب ایفا می‌کنیم، خوشحالم.					
۳- روابطم با همسرم رضایت بخش نیست و احساس می‌کنم او مرا درک نمی‌کند.					
۴- از نحوه تصمیم‌گیری‌ها در مورد چگونگی حل و فصل اختلافات بسیار خشنود هستم.					
۵- از وضعیت اقتصادی خانواده و نیز شیوه تصمیم‌گیری‌های مربوط به آن، راضی نیستم.					
۶- از نحوه برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت و نیز صرف اوقات در کنار همسرم بسیار خوشحالم.					
۷- از نحوه ابراز عشق و احساسات و نیز رابطه جنسی با همسرم بسیار خشنود هستم.					
۸- از نحوه ایفای نقش و مسؤولیت خود و همسرم به عنوان "والدین" راضی نیستم.					
۹- از این که وقتم را با بعضی از بستگان همسرم صرف کنم، لذت نمی‌برم.					
۱۰- نسبت به نحوه عملکردمان به باورها و ارزش‌های مذهبی احساس خوبی دارم.					
به کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم به ترتیب کد ۵ تا ۱ دهید.					
سؤالات ۱، ۳، ۵، ۸ و ۹ کدگذاری معکوس می‌شوند.					

پرسشنامه رضایت زناشویی کانزاس

لطفاً به سه سوال زیر نیز پاسخ دهید؟ (دور عدد مناسب را خط بکشید)

عبارت	خیلی خبی	خیلی ناراضی	تا حدی ناراضی	نه راضی نه ناراضی	تا حدی راضی	خیلی راضی	خیلی ناراضی
چقدر از همسر خود به عنوان شریک زندگی راضی هستید؟	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
چقدر از ازدواجتان راضی هستید؟	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
چقدر از ارتباط با همسرتان راضی هستید؟	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷

نتایج

در این مطالعه ۳۰۰ نفر در قالب دو گروه متقاضی طلاق و جمعیت عمومی وارد مطالعه شدند.

خصوصیات زمینه‌ای این افراد در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: ویژگی‌های زمینه‌ای دو گروه متقاضی طلاق و جمعیت عمومی مورد مطالعه

متغیر	متقاضی طلاق n=۱۰۰	جمعیت عمومی n=۲۰۰	معنی داری
سن (انحراف معیار)	۲۸/۰ (۵/۹)	۳۰/۰ (۶/۱)	۰/۰۰۷
جنس (درصد)	زن ۷۴ (%۷۴) مرد ۲۶ (%۲۶)	زن ۱۳۰ (%۶۵) مرد ۷۰ (%۳۵)	۰/۱۱۵
تحصیلات (درصد)	بی‌سواد ۱ (%۱) ابتدایی ۲ (%۲) راهنمایی/دیرستان ۱۱ (%۱۱) دیپلم ۴۵ (%۴۵) دانشگاهی ۴۱ (%۴۱)	۰ (%۰) ۸ (%۴) ۲۷ (%۱۳/۵) ۷۹ (%۳۹/۵) ۸۶ (%۴۳/۰)	۰/۵۱۵
تعداد فرزند (انحراف معیار)	۰/۹ (۱/۱)	۱/۳ (۰/۸)	۰/۰۰۱
مدت زمان زندگی مشترک (به سال) (انحراف معیار)	۴/۷ (۳/۷)	۷/۰ (۵/۲)	۰/۰۰۱

مقدار آلفای کرونباخ دو پرسشنامه اینریچ و کانزاس به ترتیب ۰/۷۴ و ۰/۹۸ به دست آمد. نتایج

تحلیل همبستگی گویه-مقیاس دو پرسشنامه در جدول ۲ آمده است.

معنی داری نمره رضایت در گروه متقاضی طلاق کمتر بود ($P < 0/001$). همچنین نمره پرسشنامه کانزاس نیز در گروه متقاضی طلاق ($7/3 \pm 4/7$) کمتر از جمعیت عمومی ($17/1 \pm 4/0$) بود ($P < 0/001$).

سطح زیر منحنی ROC برای دو پرسشنامه اینریچ و کانزاس با در نظر گرفتن معیار متقاضی بودن طلاق/ جمعیت عمومی بودن به ترتیب $0/77$ و $0/91$ به دست آمد.

در تحلیل عامل اکتشافی و استفاده از نمودار سنگریزه پرسشنامه اینریچ دو عامل و پرسشنامه کانزاس یک عامل به دست آمد (جدول ۳). پرسشنامه یک عاملی کانزاس 92% واریانس را تبیین می نمود و عامل اول و دوم پرسشنامه اینریچ به ترتیب 29% و 52% درصد از واریانس را تبیین می نمودند. شاید بتوان نام عامل های یک و دو این پرسشنامه را به ترتیب ابعاد مثبت و منفی رضایت از زناشویی نام برد.

جدول ۲: ضرایب همبستگی گویه-مقیاس پرسشنامه های اینریچ و کانزاس

پرسشنامه	شماره سؤال	همبستگی گویه-مقیاس
اینریچ	۱	۰/۵۰
	۲	۰/۵۱
	۳	۰/۵۲
	۴	۰/۲۱
	۵	۰/۳۵
	۶	۰/۴۱
	۷	۰/۴۳
	۸	۰/۴۲
	۹	۰/۳۰
	۱۰	۰/۳۳
کانزاس	۱	۰/۹۵
	۲	۰/۹۴
	۳	۰/۹۴

جهت پی بردن به روایی سازه پرسشنامه کوتاه اینریچ میانگین (\pm انحراف معیار) نمره ۱۰ سؤال آن بین دو گروه متقاضی طلاق ($10/8/8 \pm 25/3$) و جمعیت عمومی ($131/6 \pm 31/6$) مقایسه گردید که به طور

جدول ۳: بار عاملی* هر یک از گویه های دو پرسشنامه اینریچ و کانزاس

پرسشنامه	شماره سؤال	عامل اول	عامل دوم
اینریچ	۱	—	۰/۵۹
	۲	۰/۷۹	—
	۳	—	۰/۶۷
	۴	۰/۷۸	—
	۵	—	۰/۶۰
	۶	۰/۸۹	—
	۷	۰/۸۶	—
	۸	—	۰/۶۶
	۹	—	۰/۵۷
	۱۰	—	۰/۵۹
کانزاس	۱	۰/۹۸	—
	۲	۰/۹۸	—
	۳	۰/۹۷	—

*ارقام کمتر از $0/4$ نشان داده نشده اند.

بحث

به رغم روند رو به افزایش طلاق در ایران، تا آنجا که شواهد نشان می‌دهد مطالعه‌ای که به طور مستقل روایی و پایایی پرسشنامه‌های پر کاربرد اینریچ و کانزاس را سنجیده باشد، وجود ندارد. به طور کلی مطالعه حاضر نشان داد که دو پرسشنامه کوتاه اینریچ و کانزاس از روایی و پایایی مطلوب در اندازه گیری رضایت زناشویی برخوردارند.

نتایج ارزیابی پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از دو شیوه آلفای کرونباخ و همبستگی گویه-مقیاس حاکی از آن بود که آلفای کرونباخ هر دو پرسشنامه از حداقل قابل قبول $0/7$ بالاتر بود (۱۲) و همبستگی گویه-مقیاس نیز در مورد تمامی گویه‌ها از حداقل $0/2$ بالاتر بود (۱۱). به طور کلی شاید بتوان گفت پایایی پرسشنامه کانزاس نسبت به پرسشنامه اینریچ از شرایط بهتری برخوردار بود. در مطالعات مرتبط آلفای کرونباخ پرسشنامه کانزاس بین $0/89$ تا $0/98$ و دامنه همبستگی گویه-مقیاس آن بین $0/93$ تا $0/95$ بوده است که با مطالعه حاضر همخوانی دارد (۱۳). آلفای کرونباخ پرسشنامه اینریچ نیز در مطالعه مبدعین پرسشنامه $0/86$ به دست آمد و دامنه همبستگی گویه-مقیاس آن نیز بین $0/52$ تا $0/82$ بود که ارقام حاصل از این مطالعه شرایط ضعیف‌تری را نشان دادند (جدول ۲).

در ارزیابی روایی از دو شیوه روایی معیار و روایی سازه استفاده شد. در تعیین روایی معیار قرار داشتن در گروه‌های متقاضی طلاق و جمعیت عمومی به عنوان معیار توان نمرات دو پرسشنامه در تمایز افراد قرار گرفت و سطح زیر منحنی ROC برای دو پرسشنامه محاسبه گردید که به ترتیب برای دو پرسشنامه اینریچ و کانزاس $0/77$ و $0/91$ به دست

آمد. هر چه سطح زیر منحنی به ۱ نزدیک‌تر باشد، علامت بالاتر بودن صحت یا به عبارتی روایی ملاک آن آزمون یا پرسشنامه است. عدد بین $0/6$ تا $0/75$ امیدوارکننده و رقم $9/0$ تا $0/97$ بسیار خوب است (۱۴). بنابراین چنین می‌توان گفت که روایی معیار پرسشنامه کانزاس از شرایط بهتری برخوردار است.

برای سنجش روایی سازه پرسشنامه‌ها از سه شیوه استفاده شد: مقایسه بین گروه‌های شناخته شده، روایی همگرا، و تحلیل عامل. در روش اول نمره دو پرسشنامه بین دو گروه مقایسه شد که در هر دو پرسشنامه رضایت زناشویی متقاضیان طلاق به طور معنی داری کمتر از جمعیت عمومی بود. همچنین ضرایب همبستگی بین دو پرسشنامه با پرسشنامه ۴۷ سؤالی اینریچ که کاربرد آن در ایران رایج است با در نظر گرفتن حداقل قابل قبول $0/4$ (۱۵)، در مورد پرسشنامه کانزاس در حد قابل قبول نبود. در تفسیر این اعداد باید به این نکته توجه داشت که سؤالات نسخه پرسشنامه کوتاه اینریچ جزء سؤالات پرسشنامه ۴۷ سؤالی است و این خود سبب افزایش ضریب همبستگی می‌شود و دیگر آنکه کم بودن ضریب همبستگی بین پرسشنامه کانزاس و نسخه ۴۷ سؤالی شاید حاکی از این واقعیت باشد که اصولاً پرسشنامه ۴۷ سؤالی از روایی مطلوب برخوردار نباشد، چرا که اقتباس این ۴۷ سؤال براساس توصیه مبدعین پرسشنامه اصلی ۱۲۵ سؤالی نبوده است (۶،۷).

از سوی دیگر تحلیل روایی با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی نیز حاکی از آن بود که پرسشنامه کانزاس تک بعدی و پرسشنامه اینریچ دارای دو فاکتور است که این موضوع در کاربران پرسشنامه اخیر باید مد نظر قرار گیرد. به بیان دیگر در جمع نمرات گویه های این پرسشنامه باید دو حیطة جداگانه جمع زده و

ملی بود و محدودیت دیگر آن کم بودن مطالعات مشابه به زبان‌های مختلف جهت مقایسه با نتایج مطالعه حاضر بود.

نتیجه‌گیری

به طور خلاصه می‌توان گفت که دو پرسشنامه اینریچ کوتاه و پرسشنامه کانزاس به زبان فارسی از روایی و پایایی قابل قبول برخوردارند، اگر چه شواهد پایایی و روایی پرسشنامه کانزاس قوی تر بودند. توصیه می‌شود اگر محققین و کاربران ایرانی تنها نمره کل رضایت زناشویی را می‌خواهند از پرسشنامه کانزاس استفاده نمایند، ولی اگر پی بردن به ابعاد ۱۰ گانه روابط زناشویی برایشان مهم است از پرسشنامه کوتاه اینریچ استفاده نمایند.

تشکر و قدردانی

از کلیه پاسخگویان که با روی خوش به سؤالات پرسشنامه‌ها پاسخ دادند، تشکر می‌گردد.

تحلیل شونده. در مطالعه‌ای که در آمریکا با پرسشنامه کانزاس به عمل آمد با روش تحلیل عاملی، محققین بر تک عاملی بودن پرسشنامه (همسو با نتایج مطالعه حاضر) صحه گذاشته و چنین نتیجه‌گیری نمودند که اگر نمره فردی کمتر از ۱۷ باشد، نشانه ناخوشی از زندگی زناشویی است (۱۶). همان طور که در مقدمه گفته شد، در ایران هیچ یک از دو پرسشنامه مورد نظر این پژوهش، مورد ارزیابی روان-سنجی قرار نگرفته‌اند و در این زمینه به تنها مطالعه نسبتاً مشابهی که می‌توان اشاره نمود، مطالعه‌ای است که توسط عیسی نژاد و همکاران اخیراً بر مقیاس بازنگری شده سازگاری همسران انجام شد و نتایج حاکی از روایی و پایایی پرسشنامه مذکور بود (۱۷). در مطالعه ای که پرسشنامه کوتاه EMS به دنیای علم معرفی شد، محققین با مطالعه ای بر روی ۲۰۱۲ زوج آمریکایی پرسشنامه را در جمعیت آمریکا هنجاریابی نمودند، به طوری که نمره خام به صدک تبدیل شد (۸).

یک محدودیت این تحقیق عدم دستیابی به هنجارهای

References

1. Rahmani A, Khoei EM, Gholi LA. Sexual satisfaction and its relation to marital happiness in Iranians. *Iran J Public Health*. 2009; 38(4):77-82.
2. Waite LJ, Lehrer EL. The benefits from marriage and religion in the United States: a comparative analysis. *Popul Dev Rev*. 2003 Jun; 29(2): 255-76.
3. Yazdanpanah M, Eslami M, Nakhaee N. Effectiveness of the premarital education programme in Iran. *ISRN Public Health*. 2014;1-5.
4. Aghajanian A, Thompson V. Recent divorce trend in Iran. *J Divorce Remarriage*. 2013;54(2):112-25.
5. Mirfardi A, Edalati A, Redzuan M. Relationships between background factors and female marital satisfaction. *Journal of Social Sciences*. 2010; 6(3): 447-52.
6. Fowers BJ, Oslan DM. Predicting marital success with prepare: a predictive validity study. *J Marital Fam Ther*. 1986;12(4): 403-13.

7. Solymanian A. Evaluation of irrational on marital dissatisfaction [dissertation]. Tehran: Teacher Training College; 1994.
8. Fowers BJ, Olson DH. ENRICH marital satisfaction scale: a brief research and clinical Tool. *J Fam Psychol*. 1993; 7(2):176-85.
9. Touliatos J, Perlmutter BF, Straus MA, Straus GW. Handbook of family measurement techniques. 1th ed. SAGE Publications: Newbury Park, CA; 1990.
10. Tourangeau R, Smith TW. Asking sensitive questions: the impact of data collection mode, question format, and question context. *Public Opinion Quarterly*. 1996;60(2): 275-304.
11. Nakhaee N. Questionnaire design & analysis. 1th ed. Kerman: Gera Publications; 2013. Persian.
12. Nunnally JC, Bernstein IH. Psychometric theory. 4th ed. New York: McGraw-Hill; 2010.
13. Schumm WR, Paff-Bergen LA, Hatch C, Obiorah FC, Copeland JM, Meens LD, et al. Concurrent and discriminant validity of the Kansas

marital satisfaction scale. *J Marriage Fam.* 1986; 48(2):381-7.

14. Swets JA. Measuring the accuracy of diagnostic systems. *Science.* 1988 Jun 3; 240(4857):1285-93.

15. McDowell I. *Measuring health: a guide to rating scales and questionnaires.* 3th ed. Oxford University Press; 2006.

16. Carne DR, Middleton KC, Bean RA. Establishing criterion scores for the Kansas marital

satisfaction scale and revised dyadic adjustment scale. *The American Journal of Family Therapy.* 2000; 28(1): 53-60.

17. Isanezhad O, Ahmadi SA, Bahrami F, Baghban-Cichani I, Farajzadegan Z, Etemadi O. Factor structure and reliability of the revised dyadic adjustment scale (RDAS) in Iranian population. *Iran J Psychiatry Behav Sci.* 2012; 6(2): 55-61.

Reliability and Validity of the Persian versions of the ENRICH Marital Satisfaction (Brief version) and Kansas Marital Satisfaction Scales

Alireza Arab Alidousti¹, Nouzar Nakhaee², Narges Khanjani³

Abstract

Background: Evaluation of marital satisfaction using valid and reliable tools is crucial in Iran, regarding the increasing rate of divorce. In Western countries, the Kansas Marital Satisfaction Scale (KMSS) and ENRICH Marital Satisfaction Scale (EMS) showed acceptable reliability and validity in determining how satisfied couples were in their marital relationship. The objective of this study was to examine the psychometric properties of the two questionnaires.

Methods: This study was done on 100 subjects referred to the pre-divorce counseling centers and 200 participants from the general population of Rafsanjan City. The EMS (as a brief version of ENRICH) containing 10 satisfaction questions and KMSS containing three items were evaluated. Cronbach's alpha and item-scale correlations were calculated in order to assess the reliability of the tools. For testing construct validity three methods were used: convergent validity, known group comparison and factorial validity.

Results: The Cronbach's alpha of EMS and KMSS were 0.74 and 0.98, respectively. EMS consisted of two factors and KMSS had one factor. Satisfaction score obtained by both questionnaires were lower in the divorce group than the general population ($P < 0/001$). Correlation coefficients between EMS and KMSS, and ENRICH were 0.82 and 0.32, respectively.

Conclusion: The Persian version of the KMSS and EMS questionnaires showed acceptable reliability and validity.

Keywords: Questionnaire, Marital satisfaction, validity, reliability, Iran

1- MD, Deputy of Health, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran

2- Professor, Neuroscience Research Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

3- Associate Professor, Neurology Research Center, Shafa Hospital, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

Corresponding Author: Nozar Nakhaee **Email:** nakhaeen@kmu.ac.ir

Address: Department of Social Medicine, Faculty of Medicine, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

Tel/Fax: 034-31215740